

İlkokul Öğretmenlerinin Meslekte Geçirdikleri Sürenin Hoşgörü Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi

Examining the Tolerance Levels of Primary School Teachers ithin the time span of their profession

Mustafa TAŐ*

Sevgi ÜNAL**

Öz

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin meslekte geçirdikleri süre ile hoşgörü tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu çalışma sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemlerinin hoşgörü düzeylerinin belirlenmesine katkılarda bulunacaktır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden genel tarama modellerinden ilişkiisel tarama modeli kullanılmaktadır. Araştırmanın örneklem grubu, Şanlıurfa İli Haliliye ve Eyyübiye ilçelerinde bulunan 367 (131 kadın ve 236 erkek) sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak yetişkin bireylerin hoşgörü eğilimlerini belirlemek için Çalışkan ve Çavuş (2020) tarafından hazırlanan “Hoşgörü Eğilim Ölçeği-Yetişkin Formu” kullanılmıştır. Verilerin analizinde ANOVA kullanılmış, öğretmenlerin hoşgörü tutumlarının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız gruplar t-testi analizinden yararlanılmıştır. Verilerin analizinde elde edilen sonuçlara göre, çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin meslekte geçirdikleri yıla göre hoşgörü düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı ve cinsiyete göre sınıf öğretmenlerinin hoşgörü düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hoşgörü, Sınıf Öğretmeni, Mesleki Kıdem

Abstract

This study aims to examine the effect of time span of primary school teachers's profession on their permissive attitudes. The argument of this study is to determine whether there is a significant differentiation in tolerance level of primary school teachers based on time that they spent in their profession. The present study contributes to determination of tolerance levels of teachers based on their professional seniority. Relational survey model, one of the quantitative research methods and general survey models, is used in the research. In this study, samples were gathered from 367 primary school teachers (131 female and 236 male) in Haliliye and Eyyübiye districts of Şanlıurfa. In order to determine tolerance tendencies of adult individuals, “Tolerance Tendency Scale-Adult Form” developed by Çalışkan and Çavuş (2020) was used as a data collection tool. ANOVA was used in analysis on obtained data. Independent samples t-test analysis was utilized in order to determine whether it differs greatly according to gender. In the light of results obtained by this data analysis, it was revealed that there was no significant relationship statistically between tolerance levels of primary school teachers participating in the study depending on years that they spent in their profession, and there was no significant relationship between tolerance levels of primary school teachers based on gender.

Keywords: Tolerance, Primary School Teacher, Professional Seniority

Giriş

Hoşgörü, tüm insanlar için geçerli olan düşünce, duygu ve davranışları kabullenmek ve onları anlamak için insanlara güven, saygı ve sevgi anlayışını duyarak kurulabilen iletişim sürecidir. Bu tanımdan hoşgörünün öğelerini ortaya çıkarabiliriz: Sevgi, saygı, anlayış, güven, kolaylaştırma, işbirliği, paylaşma, iletişim kurma gibi (Büyükkaragöz, 1995). Asıl olan hoşgörünün bir yaşam ve anlayış biçimi oluşudur. Hoşgörü farklı bakış açıları ve inançları kabul etmenin anlayışdır. Hoşgörü konusunda biraz hassas olan her öğretmen; farklı bakış açılarına ve inançlara sahip olan kişilere saygı duyar ve hoş görür. Aynı zamanda kişiyi ve fikirlerini beraber değerlendirerek insanlara hoşgörülü davranmanın gereğini kolayca kavrar (Öner, 1990). Eğitim açısından bakıldığında hoşgörü için yukarıda sayılan öğelerin tamamı

* Okul Müdürü, Şanlıurfa İl Milli Eğitim Müdürlüğü, mustafaalperentas@hotmail.com, Orcid Id: 0000-0002-9022-4539

** Sınıf Öğretmeni, Şanlıurfa İl Milli Eğitim Müdürlüğü, s.unal42@gmail.com, Orcid Id: 0000-0003-2330-4966

sosyal yaşamamızda bir araya gelmemize neden olan etkenlerdir. Böylelikle özellikle öğretmenlerin herkesten farklı olarak hoşgörü konusunda daha hassas olmaları gerekmektedir.

Hoşgörü, Farsçada tatlı, güzel ve iyi anlamındaki “hoş” sıfatı ile (Devellioğlu, 2010) Türkçe’ de görmeden “gör” eylemi ile (Eyuboğlu, 1995) birleştirilmesi sonucunda ortaya çıkan bir bileşik sözcüktür. Hoşgörü ilk defa 13. yüzyılda kullanılmıştır. O dönemlerde yaşayan, halk dilinde eserleri bulunan Yunus Emre ve dönemin diğer şairleri şiirlerinde hoş görmek ifadesini, tasavvufi bir şekilde bir birleşik fiil şeklinde kullanmışlardır (Ölmez Atalay, 2008). Hoşgörünün kavram olarak kullanımı ise 20. yüzyılın son çeyreğinde görülmektedir. (Aslan, 2008). Bugünkü kullanılan şekliyle hoşgörüyü, Kaya (2013) insanın sahip olduğu değer, duygu ve düşüncelerle uyum sağlamamasına karşın farklı durum ve olaylara karşı anlayış ile karşılanabilecek bir tutumu ortaya koymak şeklinde açıklamıştır. Bir toplulukta, farklı kültür, geçmiş deneyim, aile ve buna benzer özellikleri barındıran bireylerin birbirleriyle bir uyum içerisinde yaşamalarında karşılıklı bir şekilde hoşgörü içerisinde bulunmaları önemlidir (Kolaç, 2010). Hoşgörü karşılıklı etkileşim ve uyumlu yaşam için önemli bir değerdir.

Hoşgörülü bir kişinin özellikleri; farklı kişilere saygılı, demokratik, insan sevgisi bulunan, olumlu ve geniş bakış açılı, empati yapabilen, sabırlı, etkili iletişim becerisi olan, zengin bir kültürü bulunan, nesnel, sorgulayıcı ve tutarlı olmalıdır (Türe ve Ersoy, 2014). Bir bireyin düşüncesinden farklı düşünceleri kabul etmesi hoşgörülü insanın en karakteristik özelliğidir. Bu bağlamda hoşgörü, kişinin yaşam şekli, duygu ve düşüncelerini devam ettirerek kendisinden farklı düşünenlere saygı duyması anlamındadır. Kişilere ve topluma kattıkları düşünüldüğünde hoşgörü, önemli bir değer şeklinde düşünülebilir. Hoşgörüyü benimseyen bir toplumda, sevgi ve saygıya dayalı olumlu bir hava oluşur. Böylece o toplumda yaşayanlar arasında çatışmalar ortadan kalkar, tüm sorunlar çözümlenir. Kaldı ki Anadolu insanının büyük oranının İslam dinini benimsediği gerçeği ile birlikte yaşam şekli olarak ortaya çıkan Türk hoşgörüsü kavramını Tezcan; farklı ırktan, farklı dinden olan insanlara, kötülere, azınlıklara bile davranışlarındaki yücelik kendini göstermiştir. Bu durum her zaman övgüye layık olmuştur (Tezcan, 1995). Bu durumu Arap seyyahlardan İbn-i Batuta, Anadolu’yu ziyaretinde “Dünyanın çoğu ülkesini gezerek insanları tanıdım. Fakat hiçbir millet Türklerdeki kadar misafirperver, Türkler kadar hoşgörülü ve cana yakın değildi.” ifadesi Türklerin sevgi, şefkat ve hoşgörü içeren bir yaşam şekline sahip olduğunu göstermektedir. (Meriç, 1996). Toplumlarda hoşgörünün oluşumu için kabullenme ve nezaket şeklinde iki kavram öne çıkmaktadır. Kabullenme ve nezaket sadece farkının özelliklerinin özelliğini kabul etmek ya da farklıya karşı nazik bir yaklaşımda bulunmak değildir. Oysa kabullenme ve nezaket samimiyet, saygı ve içtenlik gibi duyguların açığa çıkmasını sağlar. Böylece kişinin, saygılı, samimi, kibar ve içten tavrı ile içselleşmesini sağlamaktadır. (Samur, 2011).

Eğitim sistemini başarıya ulaşabilmesi eğitim sistemini uygulayan en önemli paydaş olan öğretmenlerin kendini gerçekleştirebilmeleri ve niteliklerine bağlıdır. Bu sebeple bir okul için “öğretmenleri kadar iyidir” ifadesi kullanılır. Öğretmenler hoşgörü noktasında farklı kanaatlere, farklı fikirlere ve farklı inançlara sahip kişilere saygı duyar ve o kişileri hoş görür. Önemli bir nokta da kişiyi ve fikirlerini bir arada ve bir bütün olarak değerlendirir, böylece kişilere neden hoşgörü çerçevesinde davranması gerektiğini rahatlıkla anlar. (Öner, 1990, s: 108-109). Elbette söz konusu olan bu davranışların kazandırılması sürecinde eğitim ön plandadır. Özellikle giriş bölümünde söz edilen Türk hoşgörüsü ve Türk kültürü başta olmak üzere dünya üzerinde hoşgörünün tarih boyunca farklı ve güzel örnekleri ortaya çıkmıştır. Asıl amaçlarından biri de insanı iyi yetiştirmek olan eğitim sürecinde özellikle son dönemlerde akademik başarının ve rekabetin ön plana çıkmasıyla değerler eğitimde ihmal edilir bir hale gelmiştir. Bunun doğal olarak sonucu olarak toplum içerisinde değer

çatışmaları, değer krizleri ve hoşgörüsüzlük artmıştır. İletişimde yıkıcı bir tavır sergilemek, ayrımcı ve ayrılıkçı bir dil, alay etmeler, önyargılı yaklaşımlar, zorbalık, saygısızlık, zor kullanma, dışlama gibi benzeri durumlar hoşgörüsüzlüğün belirtileri şeklinde ifade edilebilir.

Öğretmenin sahip olması gereken kişisel özelliklerinin önemli göstergelerinden biri de hoşgörülü ve tolere edici olmasıdır. Alanyazın araştırıldığında öğretmen adaylarının önemli gördükleri değerler arasında en başta hoşgörünün yer almış olduğu tespit edilmiştir (Çekin, 2013; Özdemir & Sezgin, 2011; Uzun & Köse, 2017). Sınıf öğretmenlerinin tutumlarının ve davranışlarının öğrenci-öğretmen arasındaki ilişkilerini sağlamada önemli bir yeri vardır. Öğretmen sınıf içi ve dışında davranışları ve hazırladığı etkinlikler aracılığıyla öğrencilerini etkiler. Özellikle, öğretmeni tarafından fikirlerine önem verilen, fikirleri kabul gören ve konuştuğu zaman dinlenen bir öğrenci üzerinde olumlu bir etki bırakır. Sınıf içerisinde sevgi gören bir öğrenci sevmeyi ve sevmeyi, adaleti hisseden bir öğrenci adil olmayı, hoşgörüyü gören bir öğrenci hoşgörülü olmayı öğrenecektir. Eğer öğretmen değerlerden söz ederek bunları davranışlarında, tutumlarında ve etkileşimlerinde bulunmadığını görürse o anda öğrencide hayal kırıklığına hatta en değer verdiği kişi tarafından aldatılmış gibi hissetmesine sebep olacaktır.

Devletin eğitim politikası uyarınca, okul denilen özel ve resmî kurumlarda gerçekleştirilerek anaokulundan yüksekokula kadar tüm eğitim kademelerini içerisinde barındıran örgün eğitimde çocukların düzenli şekilde öğrenimleri gerçekleştirirler. Eğitim öğretim süreci içerisinde kişiliklerinin gelişimi şekillenir. Böylece ilkökul dönemindeki kaliteli öğrenme ortamı şekillenmeyi etkiler (Büyükkaragöz, 1995). Kişilerin mutlu ve huzurlu bir yaşam alanı oluşturabilmeleri ancak insanlarda herkesin kabul edebileceği hoşgörü ve demokrasinin ön planda olması anlayışıyla mümkündür ve bu da sadece demokrasi eğitimiyle mümkün olacaktır. Çünkü demokrasi işlevleri ile değerlerini kazandırmayla bunları davranışa dönüştürme eğitimin parçasıdır. Süreç bir bütün olarak düşünüldüğünde ailelerle okullara büyük görevler düşmektedir. Okullardaki en önemli etken öğretmenlerdir. Sınıf öğretmenlerinin hem demokrasiyi hem de hoşgörüyü öğrencilerine anlatmaları, kavratmaları ve öğrencilerde davranış haline getirmeleri gerekmektedir.

Hoşgörü konusunda hassas olan bir öğretmen, insanların hoşgörü kavramını öğrenmeleri için en uygun ortamı oluşturur. Bu ortam kuşkusuz demokratik bir toplum, aile ve okul ortamıdır. Demokrasi hoşgörünün, hoşgörü de demokrasinin ayrılmaz parçası ve olmazsa olmaz şartıdır. İki kavramı ayrı ayrı düşünerek uygulayan bir öğretmen, öğrencisine karşı hoşgörü içeren bir ortamda asla demokratik bir yaşam oluşturma şansı sunamaz. Bundan dolayı öğretmenler, öğrencilerine demokratik davranarak hoşgörülü olduklarını gösterebilirler (Başaran, 1995). Demokrasiye insan hakları kavramı da eklendiğinde adalet ve barış gibi birçok kavramı barındırdığı ve bu kavramlar içerisinde son dönemde ön plana çıkan hoşgörüyü görebiliriz. Birleşmiş Milletler Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), 1995 yılını Dünya Hoşgörü yılı ilan etmesi ile beraber hoşgörü farklı platformlarda çok fazla konuşulmaya ve önem kazanmaya başlamıştır.

Hoşgörü aynı zamanda sevgiyi, saygıyı, güveni, anlayışı, içinde barındırır. Hoşgörü değeriyle demokrasi, barış, özgürlük gibi kavramların içi dolarak daha anlam kazanmış olur. Hoşgörünün tersi ise önyargılı olma, ötekileştirme, bağınazlık yapma, ayrımcılık yapma, baskıcılık, şiddet, ırkçılık, gibi evrensel değerlere zıt durumlara sebep olabilir (Gültekin, 2007). Hoşgörü, saygıyla birlikte yaşama kültürünü kıymetlendiren değerlerden biridir.

Farklı düşünceleri ve duyguları normal karşılamak, bu düşünceleri ve duyguları özgürce anlatma imkânı tanımak, baskıya ve zorluğa başvurmadan bu farklılıkları kabullenmek ve en önemlisi de karşımızdaki insanı sevmek hoşgörünün ortaya çıkması açısından gereken bir önkoşuldur (Kavcar, 1995). Diğer insanlara karşı anlayışlı, açık fikirli

olmak, çatışmaları ve anlaşmazlıkları çözmek için şiddeti içermeyen, barışçıl çözümler kullanmak, paylaşma, dayanışma, saygı duyma gibi değerlerin hayatımızda sürekliliğini sağlamak hep beraber huzurlu yaşamı getirecektir (Reardon, 1997). Hoşgörü, kişinin karşısındakini kendi yerine koyması yani empati yapması ve karşısındakine belli sınırlar içerisinde kusurlu olma hakkını vermesi olmak üzere iki faktörden oluşmaktadır (Başaran, 1995). Doğal olarak hoşgörü anlam bakımından empatiyi kapsamaktadır. Empati, kişinin karşısındaki kişinin yerine kendini koyarak onun gözleriyle olaylara bakması, onun düşüncelerini anlaması, onun duygularını hissetmesi ve olayı onun düşünceleriymiş gibi yaşayarak anlaması ve iletmesi sürecidir. Yaşanılan ortamda hoşgörü bulunuyorsa karşısındakine kusurlu olma hakkı da tanınır. Ancak kusurlu olma hakkının sınırlarını belirlemek zordur ve bu sınır kişiden kişiye göre değişir. Kişinin gelişim düzeyi, yaşadıkları kültürel, ekonomik ve sosyal çevre farklılığından dolayı değişkenlik gösterirken bu sınırı belirleme açısından önemlidir.

Öğretmenler gerek toplum içerisindeki yerleri gerekse de görevleri açısından tutum, anlayış ve ideal çerçevesinde mesleklerini en iyi biçimde gerçekleştirerek olumlu çalışmalar yapmaları zaruridir (Gözütok, 1999). Öğretmenlerin hizmette bulunabilmeleri için mutlaka temel değerleri bilmeleri ve bu değerleri tüm hayatlarında uygulamaları gerekmektedir. Bunun için herkesten önce tüm insanlardan farklı olarak hoşgörü konusunda daha hassas olmalı ve bu konuyu titizlikle ele almaları gerekmektedir. Çünkü hoşgörü, başka düşünce, başka kanaat ve farklı inançları kabul etme anlayışıdır. Alanyazında hoşgörüye yönelik çok çeşitli çalışmalara rastlanmakta olup öğretmenlerin hoşgörü tutum ve algılarını çeşitli açılardan inceleyen kuramsal çalışmalar (Türe & Ersoy, 2014; Kepenekçi, 2004; Büyükkaragöz & Kesici, 1996). Alanyazın incelendiğinde benzer şekilde öğretmen adaylarının hoşgörü tutumlarına ilişkin algılarını inceleyen Gürkan (1995), Stevens & Charles (2005), Şahin (2011), ve Mutluer (2015) tarafından yapılmış olan çalışmalar görülmektedir. Değerler ve değerler eğitimiyle ilgili yapılmış araştırmalar incelendiği zaman hangi değerlerin öğretmen adayları da ne anlam ifade ettiğine ilişkin yeterli sayıda çalışmaya rastlanamamıştır. Büyükkaragöz ve Kesici (1996) sınıf öğretmenlerinin hoşgörü kavramı konusundaki tutumları arasında kadın öğretmenlerin lehine anlamlı bir fark olduğunu görmüştür. Alanyazın incelendiğinde kadınların toplumsal cinsiyetlerinden dolayı erkeklerden daha fazla hoşgörülü olduklarının algılanmalarına yönelik bulguların bulunduğu mevcuttur (Babaoğlu, 2016; Yetim, 2002). Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin meslekte geçirdikleri sürenin hoşgörü tutumlarına etkisini tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda ilkökul öğretmenlerinin meslekte geçirdikleri süre ile hoşgörü konusundaki tutumları arasındaki ilişkide kadın ve erkek ilkökul öğretmenlerinin hoşgörü konusundaki tutumları arasındaki farklılık incelenmiştir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmaktadır. Tarama modelinin amacı, günümüzdeki veya geçmişteki bir durumu var olduğu şekliyle betimlemektir. Genel tarama modelinde, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak için evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde tarama yapılmaktadır. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlar. İlişkisel tarama modelinde, değişkenlerin birlikte değişip değişmediği; değişme varsa bunun nasıl olduğu saptanmaya çalışılır (Karasar, 2011).

Örneklem (Çalışma Grubu)

Araştırmanın evrenini Şanlıurfa ilinde bulunan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklemine ise bu evrenden “amaçlı örnekleme” yöntemiyle seçilen Haliliye ve Eyyübiye ilçelerinde bulunan 367 (131 kadın ve 236 erkek) öğretmenden oluşmaktadır. Amaçlı örneklemede araştırmacı kimlerin seçileceği konusunda kendi yargısını kullanır ve araştırmanın amacına en uygun olanları örnekleme alır (Balcı, 2010).

Veri Toplama Araçları

Hoşgörü Eğilim Ölçeği-Yetişkin Formu

Bu çalışma için yetişkinlerin hoşgörüye eğilim düzeylerini belirlemek amacıyla Çalışkan ve Çavuş (2020) ‘un 5’li likert biçiminde hazırladığı “Hoşgörü Eğilim Ölçeği-Yetişkin Formu” alınmıştır. Hoşgörü eğilim ölçeği - yetişkin formu araştırmacılarca doğru, etkili bir biçimde yetişkinlerin hoşgörüye eğilim düzeylerinin saptamak amacıyla geliştirilmiştir. Araştırmacılar ölçek güvenilirliğini ve geçerliliğini ortaya çıkarma amacıyla üç farklı gruba çalışmışlardır. İlk çalışma grubundan alınan veriler ile açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Sonucunda ölçeğin toplam varyansının %55.53’ünü açığa çıkaran toplam 10 maddelik farklılıklara saygı, kabullenme isimleriyle iki boyutlu veri elde edilmiştir. Elde edilen verilerin doğrulanması amacıyla ikinci çalışma grubundan alınan verilerle çalışılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda modelin uyum ve ölçüt değerlerinin oldukça iyi bir düzeyde karşıladığı saptanmıştır. Üçüncü çalışma grubuyla yapılan çalışma neticesinde alınan veriler ile ölçeğin güvenilirliğini saptamak amacıyla test-tekrar test güvenilirlik analizi uygulanmıştır. Yapılan analiz neticesinde kabullenme .77, farklılıklara saygı .78 ve ölçek toplamı .84 test-tekrar test güvenilirlik katsayısı değerlerine sahip olduğu görülmüştür. Farklı güvenilirlik çalışmaları neticesinde de ölçek güvenilir sonuçlar vermiştir. Sonuçta geliştirilen ölçeğin yetişkin bireylerdeki hoşgörü eğilim düzeylerini ölçmek amacıyla geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir.

Verilerin Analizi

Çalışma başlamadan önce sınıf öğretmenleri ile bilgilendirme toplantısı yapılarak, çalışma hakkında gerekli bilgiler verilmiş ve resmî kurumlardan gerekli izinler alınmıştır. Yapılan tüm analizlerde SPSS (22) programından faydalanılmıştır. Betimsel istatistikler için verilerin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. ANOVA, grup sayısının ikiden fazla (cinsiyet faktörü) fazla olması durumunda ve karşılaştırma yapılacak gruplar arasındaki farkın belirlenmesinde kullanılan bir istatistiksel yöntemdir. ANOVA’nın uygulanabilmesi için birtakım varsayımları sağlaması gerekir. Bu varsayımlar homojen olma, normal dağılıma uyma şeklinde sıralanabilir. Genel anlamda, bu analiz türü gruplar arasında farkın olup olmadığını tespit etmektedir (Kayri, 2009).

Bulgular

Nicel Bulgular

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin meslekte geçirdikleri sürenin hoşgörü tutumlarına etkisini tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda ilkokul öğretmenlerinin meslekte geçirdikleri süre ile hoşgörü konusundaki tutumları arasındaki ilişki ile kadın ve erkek ilkokul öğretmenlerinin hoşgörü konusundaki tutumları arasındaki farklılık incelenmiştir. Bu bölümde, Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyete göre dağılımı, sınıf öğretmenlerinin meslekte geçirdikleri sürelerin betimsel istatistik sonuçları, cinsiyet değişkenine göre ilişkisiz örneklemler T-Testi sonucu ve meslekte geçirilen süre değişkenine yönelik çok değişkenli ANOVA testi sonuçları yer almaktadır.

İlkokul Öğretmenlerinin Meslekte Geçirdikleri Sürenin Hoşgörü Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Faktör	Değişken	F	%
Cinsiyet	KADIN	131	35,7
	ERKEK	236	64,3
	Toplam	367	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya dâhil olan grubun 131 kişisi (%35,7) kadınlardan, 236 kişisi (%64,3) ise erkeklerden olmak üzere toplamda 367 kişiden oluşmaktadır.

Tablo 2. Sınıf Öğretmenlerinin Meslekte Geçirdikleri Süre

Gruplar	N	X	Ss
1-5 Yıl	79	21,8	21,8
6-10 Yıl	54	14,7	14,7
11-15 Yıl	38	10,4	10,4
16 Yıl ve Üzeri	196	53,4	53,4
Toplam	367	100	100

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan bir öğretmenlerden 79 öğretmen (%21,8) 1-5 yıl arasında, 54 öğretmen (%14,7) 6-10 yıl arasında, 38 öğretmen (%10,4) 11-15 yıl arasında ve 196 öğretmen (53,4) 16 yıl ve daha üstü bir süredir öğretmenlik mesleğini yürüttükleri anlaşılmaktadır.

Tablo 3. Cinsiyet Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem T – Testi (Independent Samples T – Test) Sonuçları

Bağımlı Değişken	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	S	Sd	T	p
Hoşgörü Düzeyi	Kadın	130	3.79	.54	364	.41	.28
	Erkek	234	3.81	.47			

*p > 0.05

Tablo 3 incelendiğinde erkek ve kadın ilkököl öğretmenlerinin hoşgörü tutumları arasında fark olsa da ($p = 0.28$) bu fark anlamlı düzeyde değildir ($p > 0.05$).

Tablo 4. Meslekte Geçirilen Süre Değişkenine Yönelik Çok Değişkenli ANOVA Testi Sonuçları

Kaynak	KT	sd	KO	F	P
Gruplar Arası	1,449				
Gruplar İçi	90,071	4	.36	1.44	.22
Toplam	91,520				

Tablo 4’de verilen analiz sonuçlarından görüldüğü üzere çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin meslekte geçirdikleri yıla göre hoşgörü düzeyleri arasında ($p = 0.22$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($F_{(3,38)} = 1,44$; $p > 0.05$).

Sonuç ve Tartışma

Hoşgörünün kişinin kendi görüşüne aykırı gelse bile, başkasının düşünce ve tutumlarından rahatsız olmamak ve buna tepki göstermemektir. Hoşgörü aynı zamanda

karşıdaki kişinin davranışlarına tolerans gösterme tutumudur (Kepenekçi, 2004). Hoşgörülü olmayan kişiler, ahlaki, kültürel ve dini prensiplerde aşırı katı kurallara sahiptirler ve başkalarına yönelik aşırı eleştirel yaklaşırlar. Hoşgörülü davranmamanın sonucu olarak insanları algılama biçimleri uyumsuz ilişkilere, öfkeye ve mutsuzluğa neden olur. Farklılıklara yönelik anlayış göstermek ve affedici olmak ancak empati ile mümkündür. Hoşgörü, yaşayarak öğrendiğimiz insani erdemlerden biridir. Hoşgörülü olmayan kişinin hoşgörüyü öğretmesi mümkün görünmüyor.

Büyükkaragöz ve Kesici (1996) ilkokul öğretmenlerinin hoşgörü konusunda sergiledikleri tutumlar arasında kadın öğretmenlerin lehine anlamlı bir fark olduğunu tespit etmiştir. Alanyazında kadınların toplumsal cinsiyet rolleri dolayısıyla erkeklere göre hoşgörülü olarak algılanmalarına yönelik bulgular da mevcuttur (Babaoğlu, 2016; Yetim, 2002). Ancak bu çalışmada Tablo 3'te çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin hoşgörü düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı belirtilmiş olup sonuçlar incelendiğinde 131 kadın ve 236 erkek sınıf öğretmenin hoşgörü düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Bu durum araştırmacılar tarafından araştırılabilir.

Tablo 4'de sınıf öğretmenlerinin meslekte geçirilen süreye göre hoşgörü düzeylerine ait betimsel istatistik sonuçları sınıf öğretmenlerinin meslekte geçirilen süreye göre hoşgörü düzeylerinde farklılaşmalar olduğu görülmektedir. Ancak çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin meslekte geçirdikleri yıla göre hoşgörü düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı Tablo 4'de görülmüştür. Sınıf öğretmenlerinin hoşgörü düzeyleri üzerinde meslekte geçirdikleri sürenin anlamlı fark bulunmamasının nedeni kurum içinde hizmetiçi eğitim aracılığı ile öğretmenlerin seminerler, konferanslar yoluyla değerler eğitimi altında hoşgörünün önemi üzerinde durularak gerekli bilgi ve tecrübelerin aktarılması olabilir. Bu durum araştırmacılar tarafından araştırılabilir. Araştırma sonucuna göre, kadın öğretmen adayları erkek öğretmen adaylarına göre daha hoşgörülüdür. Ancak bu değere sahip olmak tek başına çok fazla bir önem arz etmemektedir. Ayrıca öğretmen adayının göreve başladığında sahip olduğu hoşgörü değerini karşı tarafa aktarmak gibi de bir misyona sahip olması gerekir. Örneğin; öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları, programlarını özellikle öğretmen adaylarını hoşgörü konusunda bilinçlendirmek ve geliştirmek için zenginleştirebilirler. Nitekim Kanada'da öğretmen eğitiminde bu konuya özel bir önem verildiği ifade edilmektedir (Mullen, 2018).

Öğretmen, öğrenci ile birebir iletişim içinde olduğundan dolayı gelecek kuşakların da iyi bir biçimde yetiştirilmesi açısından önemli etkilere sahiptir. Mesleğinin kaçınıcı yılında olursa olsun hoşgörülü bir öğretmenin yetiştireceği öğrencinin de hoşgörülü olması beklenir.

Kaynakça

- Aslan, Ö. (2008). Hoşgörü ve tolerans kavramlarına etimolojik açıdan analitik bir yaklaşım. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5(2), 357-380.
- Babaoğlu, E. (2016). Kadın ve erkek eğitim denetmenlerinin kişisel ve mesleki özellikleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 757-769.
- Balcı, A. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler* (8. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Başaran, İ.E. (1995), "Hoşgörü ve Eğitim" *Hoşgörü ve Eğitim Toplantısı (5 Mayıs 1995)*, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu ve Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi İşbirliği İle (2).

- Büyükkaragöz, S.S. (1995). "Hoşgörü Demokrasi ve Eğitim" *Sağlıkta Hukukta Eğitimde Demokraside Hoşgörü*. Konya Sağlık Eğitim Enstitüsü Yayınları, 19.
- Büyükkaragöz, S. & Kesici, Ş. (1996). *Öğretmenlerin hoşgörü ve demokratik tutumları*. Eğitim Yönetimi, 3, 353-365.
- Cohen, L., Manion, L. ve Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. (6th Edition). New York: Routledge.
- Çalık, M. ve Sözbilir, M. (2014). Parameters of content analysis. *Education and Science*, 39(174), 33-38.
- Çalışkan H., Çavuş M. (2020). Hoşgörü eğilim ölçeği yetişkin formu: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(40), 181-205.
- Çekin, A. (2013). Öğretmen adaylarının ahlaki olgunluk düzeyleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(3), 1035- 1048.
- Devellioğlu, F. (2010). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lügat eski ve yeni harflerle*. (26. Baskı). Aydın Kitabevi Yayınları.
- Eyuboğlu, İ. Z. (1995). *Türk dilinin etimolojisi*. Sosyal Yayınları.
- Gözütok, F. D. (1999). "Öğretmenlerin etik davranışları". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 32 (1): 83-99.
- Gültekin, F. (2007). *Tarih dersinde işe koşulabilecek değer öğretiminin yeni yaklaşımlarının öğrencilerin "hoşgörü" değeri anlayışlarının gelişimine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gürkan, T. (1995). *Üniversite öğrencilerinin hoşgörü kavramına bakışı*. İ. Pehlivan (Yay. Haz.). Hoşgörü ve eğitim toplantısı içinde (ss. 69-78). Ankara: UNESCO Türkiye Milli Komisyonu ve Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Ortak Yayın No: 2.
- Jayarajah, K., Saat, R. M. ve Rauf, R. A. A. (2014). A review of science, technology, engineering & mathematics (STEM) education research from 1999–2013: A Malaysian perspective. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 10(3).
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kavcar, C. (1995) Açılış Konuşması. *Hoşgörü ve Eğitim Toplantısı*. UNESCO Türkiye" Milli Komisyonu ve Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Ortak Yayın, No: 2
- Kaya, A. (2013). İletişime giriş: Temel kavramlar ve süreçler. A. Kaya (Ed.). *Kişilerarası ilişkiler ve etkili iletişim* (5. Baskı, ss. 2-30). Pegem Akademi.
- Kayri M. (2009). Araştırmalarda Gruplar Arası Farkın Belirlenmesine Yönelik Çoklu Karşılaştırma (Post-Hoc) Teknikleri, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 52- 56.
- Kepenekçi, K. Y. (2004). Sınıf öğretmenlerine göre hoşgörü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 38, 250-265.
- Kolaç, E. (2010). Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Yunus felsefesiyle Türkçe derslerinde değerler ve hoşgörü eğitimi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 55
- Meriç, A. (1996). *Türklerde hoşgörü ve bunun Türk sanatlarına yayılması*. Dünya Hoşgörü-Manas-Abay Yılı VII. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri ve I. Uluslararası

- Türk Dünyası Kültür Kurultayı Bildirileri. (1. Baskı,ss.121), Hoca Ahmed Yesevi Vakfı Yayınları.
- Mullen, C. A. (2018). Global leadership: competitiveness, tolerance and creativity-a Canadian provincial example. *International Journal of Leadership in Education*, 1-15.
- Mutluer, C. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “hoşgörü” kavramına ilişkin metaforik algıları. *Tarih Okulu Dergisi*, 8(22), 575-595.
- Ölmez Atalay, Y. (2008). *Felsefi açıdan tolerans ve hoşgörü*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Öner, N. (1990). *İnsan Hürriyeti*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özdemir, S., & Sezgin, F. (2011). Öğretmen adaylarının bireysel ve örgütsel değerler ile öğrencilerde görmek istedikleri değerlere ilişkin önem sırası algıları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 1-21.
- Reardon, B.A. (1997) Human rights as education for peace. *Human Rights Education for the Twenty-First Century*. G.J. Andreopoulos, R.P. Claude, S. Koenig (Eds.), U.J.A., University of Pennsylvania Press, 21-34.
- Samur, Ö. A. (2011). *Değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimine etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Stevens, R. & Charles, J. (2005). Preparing teachers to teach tolerance. *Multicultural Perspectives*, 7(1), 17-25.
- Şahin, Ç. (2011). Perceptions of prospective teachers about tolerance education. *Educational Research and Reviews*, 6(1), 77-86.
- Tezcan, M. (1995). *Türk kültüründe hoşgörü*. Uluslararası Hoşgörü Kongresi, Antalya.
- Türe, H., Ersoy, A.F. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin hoşgörü algısı. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 5, 31-56.
- Uzun, M., & Köse, A. (2017). Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 305-338.
- Yetim, N. (2002). Sosyal sermaye olarak kadın girişimciler: Mersin örneği. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 2(2), 79-92.

Expanded Summary

This study aims to examine the effect of time span of primary school teachers' profession on their permissive attitudes. For this purpose, the relationship between primary school teachers' time spent in their profession and their attitudes towards tolerance and the differentiation between male and female primary school teachers' attitudes towards their tolerance levels were examined. The tolerance is a communication process that can be established by the feeling of understanding of trust, respect, and love for people to accept and understand the thoughts, feelings, and behaviors that are valid for all people. From the educational perspective, all of the elements regarded as tolerance are the factors that cause us to come together in our social life. Therefore, especially teachers must be more sensitive about tolerance than everyone else. Tolerance is the understanding of accepting different perspectives and beliefs. It is the most characteristic feature of a tolerant person that an individual approves ideas different from his/her own. Herein, tolerance can be expressed as a

person's way of life, maintaining his feelings and thoughts, and respecting those who think differently from himself/herself. Tolerance can be considered a significant entity in light of contributions to individuals and society. One of the essential intentions of the education process, which is to train people well, has neglected the effective aspect of the education process, especially in recent years, with academic success and competition conspicuous. As a natural consequence of this, value conflicts, value crises, and intolerance have increased in society. Demonstrating a destructive attitude in communication, discriminatory and separatist language, ridicule, prejudiced approaches, bullying, disrespect, use of force, and exclusion can be expressed as signs of intolerance. Teachers who are a little sensitive about tolerance; respect and tolerate people with different perspectives and beliefs. The attitudes and of primary school teachers take an active role in providing relations between students and teachers. The teacher conferred the activities provided with students for his reason teacher determines the nature and value of the students. It affects students positively whose ideas are valued and accepted by the teacher. The student who perceives love in the classroom will learn to be loved and loved, a student who perceives justice will learn to be fair, and a student who perceives tolerance will learn to be tolerant. The learning outcomes related to values have a crucial role in the students' attitudes, behaviors, and communication skills throughout their life. When they realize that the teacher does not integrate values in her behaviors, attitudes, and interactions by talking solely about values, it will cause disappointment in the students, and even they feel as if have been deceived by the person they value the most. Teachers, both corresponding to their status in society and their duties, are in the most convenient group to perform their profession in a good light within the framework of attitude, ideal, and understanding, and to serve in this way by doing positive work. They must naturally be acquainted with the core values and utilize them in their life to teach them. Hence, they must be responsive to tolerance in another way around from all people primarily, and they must approach this topic more meticulously. This study was designed with a quantitative research design and relational survey model, taking place among general survey models was used. The relational screening model aims to determine the presence or degree of co-variance between two or more variables. The universe of the research consists of primary school teachers in Şanlıurfa. Its sample consists of 367 (131 female and 236 male) teachers in Haliliye and Eyyübiye districts, which was selected from this universe by the "purposive sampling" method. To determine the tolerance tendencies of adult individuals, the "Tolerance Tendency Scale-Adult Form" developed by Çalışkan and Çavuş (2020) in a five-point Likert scale form was used as a data collection tool. The collected data were loaded into the SPSS 26 program and evaluated with appropriate methods and techniques.

The research group consisted of 367 people in total, 131 (35.7%) were women and 236 (64.3%) were men. Among the teachers who participate in the research 1 (0.3%) is between 0-1 years, 78 (21.3%) between 2-5 years, 54 (14.7%) between 6-10 years, 38 (10.4) between 11-15 years, and 196 (54.6) have been teaching 16 or more years. In the light of results ($p=.0.28$) in table 3, there is no significant relationship between tolerance levels of primary school teachers based on gender ($p.>.0.05$). Notwithstanding, there is differentiation revealed between tolerance levels of primary school teachers participating in the study depending on the years they spent in their profession. Thereby, there is no significant relationship statistically existed between the tolerance levels of primary school teachers participating in the study depending on the years they spent in their profession. In table 4, ($F(3,38)=.1,44; p.>.0.05$). Tolerance is not only not behaving and reacting to the thoughts and attitudes of another person, even though it is contrary to one's own opinion but also it is the attitude of tolerating the behaviors of another person. Intolerant people have overstrict moral, cultural, and religious principles. They behave with vengeance on people who do not share the same ideas. Becoming an intolerant tree causes people to perceive incompatible

İlkokul Öğretmenlerinin Meslekte Geçirdikleri Sürenin Hoşgörü Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi

---

relationships, anger, and unhappiness. Respecting and forgiving differences is possible with empathy. Tolerance is one of the human virtues we learn by living. The intolerant person is unlikely to teach tolerance. Since teachers are in interaction with students in an outspoken way, They have a critical role in raising future generations in a good light. It is expected to be tolerant who will be educated by tolerant teachers whether experienced in the profession or not.